

M. ch. q. 144
Mittelniederländische Sammelhandschrift

Papier 222 Bl. 210 × 150 mm Niederlande 3. Viertel 15. Jh.

Wasserzeichen: BRIQUET 10021. IV u. 1 Bl. (9) + V (19) + IV (27) + VI (39) + 2 × V (59) + 2 × IV (75) + III u. 1 Bl. (82) + 10 × IV (162) + III u. 1 Bl. (169) + 6 × IV (217) + II (221) + 1 Bl. (222). Reklamanten an Blatt- u. Lagenenden. 165 × 110 mm Schriftspiegel. 30 Zeilen. 10^r-217^v Textualis gothica einer Hand, 218^r-220^r Cursiva eines weiteren Schreibers. Rubriziert.

Kalbslederbd. der 2. Hälfte des 15. Jhs., allseitig abgeschrägt, Streicheisenverzierung. Gleiche Werkstätte wie M. ch. q. 145 u. M. ch. o. 32.

1^r: *Dit boeck hoert toe die Carthusers büten Aemstelredam ... CVII.* (15. Jh., dahinter *Tuckelhausen*, 17. Jh.). 222^v: gleichlautender Eintrag der Kartäuser von Amsterdam.

1^v-8^r. 9^r-9^v: leer.

8^v: Inhaltsverzeichnis (zeitgenöss.)

10^r-36^r: THOMAS VON CANTIMPRÉ, VITA CHRISTINAE MIRABILIS

Hier beghinnet die prologus in cristinen leuen die wonderlicheit/ Want ic der weerder ioncfrouwen cristinen leuen begheer ende beghin te scriuen ... god ewelic ende vmmermeer AMEN deo gratias

Ed.: J. H. BORMANS, *Leven van Sinte Kerstinen*, Gent 1858. J. DESCHAMPS, *Middel nederlandse prozaver-taling van de Vita sanctae Christinae Mirabilis van Thomas van Cantimpré*. In: *Oude Land van Loon. Het Jaarboek van de Federatie der Geschieden oudheidkundige Kringen in Limburg* 30 (1975), S. 69-103 (die Hs. erwähnt auf S. 81-84).

ST. AXTERS, in: *Ons Geestelijk Erf* 50 (1976), S. 334.

36^r-38^v: LEGENDE VON DER HL. TECLA

Her beghint dat legende des heylighen maghet sinte Tecele die was bi sinte powwels tijt/ OP een tijt doe ghinc sinte powwels wter stat van anthyoghien ... ende glorie is van ewen te ewen AMEN deo grathias

Ed.: D. A. STRACKE, *De legende der H. Tecla in 't Middel nederlandsch*, *Ons Geestelijk Erf* 14 (1940), S. 333-344 (nach der Hs.; Fassg. B).

39: leer

40^r-66^r: PSEUDO-AUGUSTINUS, MANUALE

Hier beghint sinte aughustijnws hant boec wilc boec hi daer ... WANT wi in midden der stricke gheset sijn zo verconden wi lichteliken ... Die ewelic moet sijn ghebenedijd AMEN

Ed.: J. J. LUB: *Sinte Augustijns hantboec. De Middel nederlandse vertalingen van het aan Augustinus toegeschreven Manuale*, 2 Tle., Assen 1962 (Die Hs. erwähnt Bd. I, S. 67-69). Lat. Text: PL 40, 951-968.

66^r-67^v: GEBETE

Een deuuet ghebet voer die sonden/ Doe Sinte gregorius paeus was Ende op een tijt ... Immer des daghes eens des morghens of des auens

67^v: *Dit sijn salomoen die wise mans perabelen mitten texte als men leste in die bibel (durchgestr.)*

68^r-73^r: GEBET ZU DEN WUNDEN CHRISTI, BERNHARD VON CLAIRVAUX ZUGESCHRIEBEN

Die vijfte pauus vrbanus ghijft een yghelic die dit nae ghescreuen beclaghén sinte barnaerts ... GHegruet sijstu mjn salighe salicheit o du ... heilighen gheest een warachtich god ewelic sonde eynde AMEN

M. MEERTENS, *De godsvrucht in de Nederlanden*, Bd. VI, Brüssel 1934, S. 34f. Nr. 4. Lat. Quelle: PL 184, Sp. 1319-1324.

73^r-78^r: VON DER BEICHTE

Die apostel zeit dat die inwendighe menschke heeft twe oirdel ende ouer hem warden ghezeten ... DAT eerste oirdel is vutwendelick als men enighen menschen ... sacraments sijns heilighen lichaems AMEN

78^r-81^r: DIRC VAN DELF, TAFEL VAN DEN KERSTEN GHELOVE (Auszug)

Hoe een mensch becort wart int wterste eynde jn die vre des doots / DJt is die bcoringhe die den mensche lijdet in sijnen lesten eynde ... Treck ende vair du kersten siel inden naem des almachtige vaders AMEN

Ed.: L. M. FR. DANIELS, Meester Dirc van Delf, OP, Tafel van den Kersten Ghelove, Antwerpen/ Nijmegen 1939, S.94-97 (nach der Hs.).

DESCHAMPS, Catalogus, S.234.

81^v-83^v: leer

84^r-112^r: Marienmirakel

84^r-92^v: LEBEN DES HERMANN JOSEF VON STEINFELD, ND. (Auzug)

Een exempelp van yoseph/ HJe (!) heilige man yoseph was gheboren van edelen ricken luden naden loep der werlt ... van enighen heilighen lesen die wi kennen DEO GRACIAS

Ed.: DE VOOYS, Middelnederlandse Marialegenden I, S.237-249, Nr.CXVII.

F.J. WORSTBROCK in ²Verfasserlexikon 3, Sp.1062-1066; WILLIAMS-KRAPP, S.418.

92^v-93^v: ITEM VAN ONNOSELHEIT

HEt was een moniken cloester daer die moniken heilichlike inleeeuden ... in die ewigh vrouden

Ed.: DE VOOYS II, S.221 f., Nr.CCCXLVI.

93^v-95^r: Een EXEMPEL hoe dat een ionc kijnt sijnen abt mede nam tot een noetgast int ewighe leuen

MEn leesen dat in sinte barnaerts oerden een ionc monic was ... een ghenoechlike werscap bereit had

Ed.: DE VOOYS I, S.222-225, Nr.CCCXLVII.

95^{r/v}: Een EXEMPEL vander abdisen

HEt was een abdisse in enen cloester die tot onser lieuer vrouwen grote deuocie had ... leertet voert wuen susteren

Ed.: DE VOOYS I, S.51-54, Nr.XIII.

95^v-97^r: JAN BRUGMAN, MARIENPREDIGTEXEMPEL

Enen exempelp van drie clerken/ Het waren drie clerken die langhe te gader ter scolen ghinghen ... die daghen sijns leuens

Ed.: DE VOOYS I, S.101-104, Nr.LII: A VAN DUK, Jan Brugman, Verspreide Sermoenen (Klassieke Galerij 41), Antwerpen 1948, S.78-81.

B. DE TROEYER, Bio-Bibliographia Franciscana Neerlandica ante Saeculum XVI, Tl. I, S.82 (mit der Hs.).

97^{r/v}: Een EXCEMPEL van een ridder

Het was een ridder die ouer bracht sijn leuen in sonden ... doe voer die duuel en wech

Ed.: DE VOOYS I, S.30-32, Nr.VII.

97^r-98^r: Een EXEMPEL van vijf blijscappen

HEt was een clerck die seer deuoet ende ynnich was ... soe com nv mit my

Ed.: DE VOOYS I, S.209f., Nr.CII.

98^r-99^r: VAN ONSER VROUWEN HOET

HEt was een ionc scolierken dat had grote deuocie tot onser lieuer vrouwen maria ... haer voert na noch yninchliker

Ed.: DE VOOYS I, S.165-167, Nr.LXXXIV.

99^r-101^r: Een EXEMPEL van onser vrouwen hoe si an dat voer offer quam

HEet was een ionc scolierken dat seer vnnich was tot onser soeter vrouwen ... ende starff een heilich man

Ed.: DE VOOYS I, S.167-172, Nr.LXXXV.

101^r-103^v: VAN ONSER VROUWEN MANTELE

HEt waren drie broederen in enen cloester sonder linghe minne ende grote deuocie ... versleten moghen werden

Ed.: DE VOOYS I, S.202-223, Nr.CVI.

103^v-104^r: VAN MATER MISERICORDIE

HEt was een gheestelic monic die dertich iaer in een cloester ... doe gaf hi sinen gheest

Ed.: DE VOOYS I, S.98f., Nr.XLIX.

104^r-109^r: UDO VON MAGDEBURG

Een excempel/ Een seer uerueerlic exempel van enen bisscop die vdo hiet/ HEet gheschiede inden iaer ons heren doe men screef neghen hondert ende vijftich onder den keyser otto die derde ... te deuteliker mit volstandicheit

Ed.: DE VOOYS I, S.172-181, Nr.LXXXVI.

N.F. PALMER, 'Visio Tnugdali'. The German and Dutch Translations and their Circulation in the Later Middle Ages (MTU 76), München 1982, S.412f., Fassg.2 (mit der Hs.).

109^r-111^v: VAN EEN HARDERS DOCHTER

HEt was een herder die woende in een doerp ende hadde een dochter ... gheuoert inden ewighen leuen Amen

Ed.: DE VOOYS I, S.194-198, Nr.XCIV.

111^v-112^r: VAN ENEN YOEDE

HEt sat open een tijt een yode in sijn huus ende an sijn wandt was ghemaelt een beelt ... dat hijs in ghieenre manieren (bricht ab).

Ed.: DE VOOYS I, S.100f., Nr.LI.

112^v: leer

113^r-134^r: JOHANNES GOBIUS, VISION DES GUIDO VON ALET, ndl.

Dit sijn sommige punten vanden beghemer die ghesproken sijn ende gheopenbaert sijn ouermits guidoens siel ... / SInte Augustijn spreect inden boec ... gods moeten rusten in vreden AMEN (133^v-134^r): Alle menschen spieghelen hem hier an want wat soude men hier doet die moet ghewroken wesen ... dat si ghedaen sijn te te bekeren

ST. AXTERS, Bibliotheca Dominicana Neerlandica Manuscripta 1224-1500, Leuven 1970, S. 173 (mit der Hs.); H. BECKERS in ²Verfasserlexikon 3, Sp. 299f.

134^r: SPRUCH

Dat is die rijcste die nv leuet Die noch goet noch eer en heuet ... wesen wesen mijn

134^r-135^r: BROEDER NIKOLAAS, ÜBER DAS GEISTLICHE LEBEN

Het sijn vijf punten die zeer scadelic sijn onder gheestelike menschen/ Dat een is eyghen mynne ... ende met vercken met wisen met leuen

Ed.: A. J. J. HOOGLAND OP, Het klooster van de H. Maria Magdalena te Wijk bij Duurstede, in: Archief voor de Geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht 14 (1886), S. 109-111.

MEERTENS, s. o., S. 21; AXTERS (1976), s. o., S. 321 (mit der Hs.).

135^r-136^v: SPRÜCHE DER FÜNF LESEMEISTER

HEt waren vijf leesmeesters te gader ende berieden hem wat sij van gode ... den mensche een kijnt gods

K. ILLING, Alberts des Großen 'Super Missam'-Traktat in mhd. Übertragungen (MTU 53), München 1975, S. 81 f. (mit der Hs. und Bibliogr.); W. DOLCH, Die Verbreitung oberländ. Mystikerwerke im Niederländischen, Weida i. Th. 1909, S. 16., § 8

136^v: EXEMPEL: Jesus erscheint am Krankenbett als Zisterzienser

HEt was een godet mensch in een langhe quale ende sycheiden hi ... haer hant ende hi ontuoer haer

136^v-137^r: AUGUSTINUS-EXEMPEL

Die iongheren vrageden sinte Augustijn haren vader Wat een ziele waer ... haers onghoeffens sijs

Ed.: DIETSCE RIME, geestelijke gedichten uit de XIIIe, XIVe en XVe eeuw naar een Hs. van het einde der XVe eeuw uitgegeven en van aantekeningen en woordenlijst voorzien door K. DE GHELDERE, Brugge 1896, S. 47.

137^r-138^r: JAN VAN RUUSBROEC, 'VANDEN VIER BECORINGHEN' (Auszug)

Dat hier na volghet is ghenomen wt ruysbroecs woerden van iij becoringhen/ Dv verstaet ende merct nu wel welc die zaken sijn ... (137^v): Wt ruijsbroecs woerden van den gheboden ende vanden raet goeds/ DIt sijn alle die raden gods ... onghoerdens moghen willen Explicit

Ed.: JAN VAN RUUSBROEC, Werken III, Kap. IV, hrsg. v. L. REYFENS u. M. SCHURMANS, 2. Aufl., Tielt 1947, S. 43-58.

138^v: AUGUSTINUS-DICTUM

AVgustijnus Heer salich is hi die di minnen ende sinen vrient in di ende sine viant ... hi latet

138^v–141^r: SPRÜCHE DER ZWÖLF MEISTER VON PARIS

Exscempel/ TWalef meesters sijn verheuen inder scolen te parijs Ende elc sprack sinen sijn ... ende alle sine natuere alle tijt versmaet ende bedruct

Ed.: PH. WACKERNAGEL, Altdt. Lesebuch, Basel⁵ 1873, Sp. 1107–1112.

W. STAMMLER, Albert der Große und die dt. Volksfrömmigkeit des Mittelalters, Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie 3 (1956), S. 307–311.

141^r–142^r: ZWÖLF DICTA

Een exsempel van xij meesters /EEn meester spract het sijn vele menschen die hem gheuen gherne ... tieghen dat hi ontsiet Explicit

142^{r/v}: REIMSPRÜCHE

Al der blijscapen een verghanc dan daet men hoer der enghelen sanc ... Dit sijn grote volcomen volmaechede

Ed.: W. BAUMKER, Mittelniederländische Spruchdichtungen, Jahrbuch des Vereins für niederdt. Sprachforschung 13 (1887), S. 108 (Auswahl, ohne die Hs.).

142^v–143^f: SCHADEN VON WORTEN

VAn vele spreken comen x scaden die eerste scade is dat die mensche ... leuen heeft altoes vroechde

ILLING, s. o., S. 81 (mit der Hs., Lit.)

143^f–144^f: EXEMPEL VON EINEM BESESSENEN

Exsempel merc wel/ TOT eenre tijt gheuielt dat een predicar sprac teghens een mensche die beseten was ... een sterflicken creatuer

Vgl. C. G. N. DE VOOYS, Middelnederlandse legenden en exempelen, Groningen/ 's-Gravenhage ²1926, S. 164.

144^f: DICTUM

Isidorus seit. die hem becommert mit eertscher sorghen ...

144^f–145^f: ZEHN PUNKTE ÜBER DIE GOTTESMINNE

HEt sijn tien teykenen daer men bi merken mach of een mensche gode mijnnet/ Dat eerste teyken is dat een gaern van gode ...

145^f: MEISTER-SCHÜLER-GESPRÄCH

MEester leer mi hoe ic wijslijc leuen sal ... alle der meesteren const

Vgl. A. AMPE, Marquard van Lindau en de Nederlanden, Ons Geestelijk Erf 34 (1960), S. 400 Nr. 48.

145^f–146^f: GEDICHT ÜBER DIE GEISTLICHE MINNE

Een subtile ghedicht van hogher godliker mynnen/ TIs tijt dat wi beghinnen Mit onsen willen schier ... Ons allen tot hem hale Amen

Ed.: D. A. STRACKE, Mndl. bijdrage uit het Würzburger Hsch. ch. q. 144, in: Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde 1926, S. 353-378; H. W. BEUKEN, Dichters der middeleeuwen, Bilthoven 1936, S. 293-296.

DESCHAMPS, Catalogus, S. 195.

146^f-147^v: GEISTLICHE MERKSPRÜCHE

Nota/ Het is goet de menschen in goden gheesteliker vergaderinghe ... eersamheit in voertganc

147^v-148^v: ZEHN PUNKTE-TRAKTAT AUS 'SCHWESTER KATREI'

EEn gheesteliken vrouwe wrat (!) gheuraghet van eenen gheleerden man hoe dat sij totten staet des heilighen leuens waer ghecomen ... te volghen altotter doot

Ed.: F. J. SCHWEITZER, Der Freiheitsbegriff der dt. Mystik, Frankfurt a. M. 1981, S. 371 f. (vgl. auch S. 667 Anm. 2).

148^v: MERKSPRUCH

Elc sy een man ende stride dan als des is noet hi maec ... weder stoet

148^v: *Byt om goeds willen voer die gheene die dit ghescreuen heeft*

148^v-163^v: DIE LEGENDE VON BARLAAM UND JOSAPHAT AUS DER NORDMITTELNDL. LEGENDA AUREA

Die dese ysstory hebben vil hi soect in dat vader leuen/ Van sinte iohannes van Damaschen van barlam ende van iosaphat/ IOhannes van damaschen die een hoege lerer was ... gescieden grote mirakelen Deo gracias

WILLIAMS-KRAPP, S. 163 (Hs. Wü1).

164^f: GUIARD VON LAON, ZWÖLF FRÜCHTE DER EUCHARISTIE (Kurzfassung)

Item toten lichame ons heren ihesu cristi zalichlijc tontfanen soe gheuet onse heer xij vruchten ... deo gracias semper laus

Ed.: F. PFEIFFER, Deutsche Mystiker des 14. Jhs., Bd. II: Meister Eckhart, Leipzig 1857, S. 373-382; A. L. CORIN, Sermons de J. Tauler II, Liège/Paris 1929, S. 389-400.

W. DOLCH, s. o., S. 42 f.; M. A. LÜCKER, Meister Eckhart und die Devotio moderna, Leiden 1930, S. 160 (mit der Hs.); K. RUH in: ²Verfasserlexikon 3, Sp. 295-299.

164^{f/v}: ZWÖLF FRÜCHTE DER EUCHARISTIE

Dit sijn noch xij punten diet hellighe sacrament ontfaen mit gansen gheloue ende mit opset ... die eewege vader AMen

Ed.: A. AMPE, Een oud florilegium eucharisticum in een vertiende-eeuws handschrift, Ons Geestelijk Erf 38 (1964), S. 23-55 (nach der Hs. S. 48-52).

164^v-165^v: ZWÖLF PUNKTE, DIE DEM GEISTLICHEN LEBEN ABTRÄGLICH SIND

Het sijn xij punten die den mensche zeer hindern tot volcomen leuen te leuen/ Dat eerst ... tot gode ende sinen euen keersten

VERSCHUEREN, Herp I, 153

165^v-166^v: DIE ZWÖLF EVANGELISCHEN RÄTE

Dit sijn xij raden der heyligher ewangelien/ Die eerste raet der heiligher ewangelien is ghewilleghe ... een te di Deo gracies (!)

VERSCHUEREN, Herp I, 153

166^v-167^f: ÜBER DEN UNTERSCHIED ZWISCHEN NATUR UND GNADE

Ondersceit tuschen der natuer ende der graciën/ Dit seghet die hele scriftuer dat alle die werken die sonder gracie ... soe doet dat v we heilicheit niet gheacht en si

Ed.: C. P. SERRURE, in: *Vaderlandsch Museum* (1858), S.211.

R. LIEVENS, *De mystieke inhoud van het hs. Dr. P.S. Everts*, in: *Leuvense Bijdragen* 51 (1962), S.27f.

167^v: PSEUDO-RUUSBROEC, VANDEN SACRAMENTE DES OUTAERS (De vijf-gaven-tekst)

Vander vruchten der heilichs sacraments/ Die geen die onsen heer ontfaen sonder hoeft sonden ... dair waert die ziele bi graciën

Ed.: A. AMPE, *Kritisch onderzoek van enkele aan Ruusbroec toegeschreven teksten*, in: *Dr. L. Reypens-Album*, Antwerpen 1964, S.14.

167^v-173^f: RULMAN MERSWIN, NEUNFELSENBUCH (Auszug)

En sonderlinghe goet ondersceit van bekeeringhe der menschen Gheheel ten een spiegelhelen/ OM dat sommighe menschen also blint sijn ... des helpe ons god Amen

Ed.: J. MOLL, *Johannes Brugman en het godsdienstig leven onzer vaderen in de vijftiende eeuw*, Bd. I, Amsterdam 1854, S.242-249; G. STEER, in: *Verfasserlexikon* 6, Sp.427-429.

173^f-179^v: DIALOG ÜBER DAS GEDULDIGE ERTRAGEN VON LEIDEN

Dit is een capittel wtter ewigher wijsheit Alsoe die diener sprac mijtter ewigher wisheit/ Die dienaer sprac du hebste mi dicker gheseit van den ewighen leuen welc is die beste wech ... ouer te deincken Amen

Ed.: A. AMPE, *Het 'Hoefken van devociën'*, *Ons Geestelijk Erf* 30 (1956), S.53-82.

H. BECKERS, *Neue Funde zur handschriftl. Verbreitung von Seuse Werken am Niederrhein und in Westfalen*, in: *Leuvense Bijdragen* 60 (1971), S.262, Anm.27. Der Text scheint eine Kompilation zu sein, ist also nicht aus Heinrich Seuses 'Büchlein der Ewigen Weisheit' noch eine Übersetzung aus dessen 'Horologium sapientiae'. Vgl. auch P. KÜNZLE (Hg.), *Heinrich Seuses Horologium sapientiae*, Freiburg/Schw. 1977, S.259 Anm.6 (mit der Hs.).

179^v-180^f: VON INNEREM FRIEDEN

PAeys is claerhede des ghedachten Rustelike in den sijnnen En voudicheden der Vant der mijnen ... die ewighe vrede is Amen

180^f-181^f: EEN GOET LEERINGHE

HEets waer Ja het is onmoeghelic te comen van weelden te weelden ... die ewighe ruste ihesus cristus Amen

181^r-184^v: JORDANUS VON QUEDLINBURG, MEDITATIONES DE PASSIONE CHRISTI (Auszug)

Dits een scoen leeringhe op die passi ons heren/ DIE twe en sestichste aertikel is die gheest gheuinghe of die doot ... moet die ewighe wijsheit Amen

R. LIEVENS, Jordanus van Quedlinburg in de Nederlanden, Gent 1958, S.387f.; A. ZUMKELLER, Hss. von Werken der Autoren des Augustiner-Eremitenordens (Cassiciacum 20), Würzburg 1966, S.301 (beide mit der Hs.).

184^v-185^r: ÜBER DIE ABWEHR VON ANFECHTUNGEN

Dit spract een goet meester/ EEn goet meester spract Op ertrycke sijn noch menschen die meerder myrakelen doen dan sinte pieter ... doden dede op staen Deo grarcias (!)

A. AMPE, Een kritisch onderzoek van de 'Institutiones Taulerianae', Ons Geestelijk Erf 40 (1966), S.197 (mit der Hs.).

185^{r/v}: MEISTER-SCHÜLER-GESPRÄCH

Een ionghelijnc vraechde sijn meister MEester leer mi hoe ic wiselic leuen sal ... Ende du sulste salich sijn Deo grarcias

Eine Redaktion des Textes auf 145^r

185^v-186^r: DIE ZWÖLF FRÜCHTE DER EUCHARISTIE

Dit sijn xij vruchten vanden sacramenten/ Deerste vruch is dat die mensche gherenicht wert ... gode ghescheiden en wert Deo gracas (!)

186^r-188^v: Erneute Abschrift der vier Texte auf 164^r-166^v.

189^r-192^r: OFFIZIUM DER ENGEL

Hier begheint die offycium toteen (!) heilighen enghelen Ten eersten int ghemeene Ende daer nae elken bi sonder/ WAnt wi also blent van ons seluen sijn ... regneeren in der ewicheit AMEN

192^r-201^v: GEBETE

(192^{r/v}): *Dit sprac onse lieue heere ihesus cristus/ ONse here seghet Soette mensche mi waer lieuer ...*; (192^v-193^v): *Die aflaten die hier toe staen ... / O Soete maria moder goets ...*; (194^r): *Dese ghebede plach een monic te segghen voer maria beelt ... / IC groet iv scoene maghet ...*; (194^{r/v}): *Dit gaf onse lieue heer hem mede te grueten oracio/ GOd gruete di ihesus ...*; (194^v-195^r): *Dese nae ghescreuen ghebeden sijn zeer ynrich ... / O Heilige heere almachteighe god ... die soen den heiligen gheest Amen*

202^r-207^r: ANSELM VON CANTERBURY, MEDITATIONES, NR. 2 UND 1

Ene gheestelike medecijn ende meditacie Ancelmus/ O Mijne ziele aerm en jammerlich weerpe ... (205^v: leer) goedertierenheit des heiligen gheest AMEN

Lat. Text PL 158, 722-729; G. STEER in: ²Verfasserlexikon 1, Sp.377f.

207^r-209^v: BUSSPSALMEN MIT EINER HEILIGENLITANEI

Dit is die seuen salmen .../ O Heere in dine verbolghentheit en berispe ... te samen nv ende ewelyc AMEN

Die Hs. genannt bei H. ROST, Die Bibel im Mittelalter, Augsburg 1939, S.347, Nr.160.

209^v-216^v: GEBETE

O Heer god ontfarme di ouer mi na dijnre groter ontfarmherticheit ... van ewen in der ewigheit AMEN

216^v: DICTUM

Leeringhe/ EEn meister sprac et sijn liden op erderike die meer der tee lieuen ... dode dede op staen

Kurzredaktion des Textes auf 184^v-185^r

216^v-217^r: LEHRSPRUCH

Een goede geestelike leeringhe/ Een mensche versuyghet een voert dat ... wt den weghe wijer verlossen soude

217^r: EXEMPEL AUS DEN VITASPATRUM

Een excempel/ Een ermit seide ic en sie gheen viant van becoringhen ... die alle dat di contralijs

217^{r/v}: GESPRÄCH ZWISCHEN EINER JUNGFRAU UND DEM TEUFEL ÜBER DEN BESTEN WEG ZUR VOLLKOMMENHEIT

Een exempel van een ioncfrouwe/ EEn godlike ioncfrouwe lach eens in haer bedinghe ende ... hoechste wesen dijnre zielen AMEN

218^r-220^r: VITA DES HL. HIERON VON SCHOTTLAND

Sinte geroen was van edel gheslacht gheboren ende also ... van hollant gheheten dide-ric (bricht ab)

L. CARASSO-KOK, Repertorium van verhalende historische bronnen uit de middeleeuwen, 's-Gravenhage 1981, S.43; WILLIAMS-KRAPP, S.418, Nr.2 (beide mit der Hs.).

Literatur: C. G. N. DE VOOYS, Middelnederlandse Marialegenden, 2 Bde., Leiden 1903, zur Hs. Bd.I, S. LIX-LXI; STRACKE, a. a. O.; L. VERSCHUEREN, Iets over de bibliotheek der kartuizers te Amsterdam, in: Haarlemsche Bijdragen 54 (1937), S.446-449; LUB, a. a. O., S.67-69; J. DESCHAMPS, Middelnederlandse Hss. uit Europese en Amerikaanse bibliotheken. Catalogus, Leiden ²1972, S.66, 195, 200, 234; DERS., a. a. O., S.81-84; W. WILLIAMS-KRAPP, Die dt. und ndl. Legendare des Mittelalters, Tübingen 1986, S.163, 170, 401, 418f., 465.

M. ch. q. 145

Zerbolt van Zutphen: *De spiritalibus ascensionibus* u. weitere ndl. Texte

Papier 208 Bl. 210 × 145 mm Niederlande 1478/1479

3 × V (30) + 2 × VI (54) + VII (68) + 11 × VI (200) + 8 Bl. (208). Reklamanten fast auf allen Bl. 150 × 105 mm Schriftspiegel. 2 Spalten. 31 Zeilen. Schwere niederländische Bastarda. Rubriziert. Allseitig abgeschrägter Kalbslederband vom Ende d. 15. Jhs. mit Rautenverzierung. Vorne und hinten je ein Doppelbl. aus einem BREVIER d. 14. Jhs. (mit ausführlichen Lesungen zu Barbara u. Elisabeth von Thüringen) eingefügt.

136^v: LXXIX (= 1479). 156^f: LXXVIII (= 1478). – 1^r: *Dit boeck hoert toe die Carthusers buten Aemsterdam ... CVI.* (15. Jh. Der Ort wurde im 17. Jh. ausgestrichen, daneben gesetzt: *modo Duckelhausen*). 208^v: Gleicher Besitzeintrag der Kartäuser von Amsterdam.

1^r: Mittelalterliches INHALTSVERZEICHNIS.1^v–4^v: leer.5^f–136^v: GERARD ZERBOLT VAN ZUTPHEN, DE SPIRITUALIBUS ASCENSIONIBUS

(5^f–9^v): Inhaltsverz. (10:) leer. (11^r): *SAlich is die man wies hulpe van dy here is hi heuet die opclymminghe ... (136^v): ... wter heiligher scrijften ghescreuen ist*

Anna (!) domini lxxix iaer (= 1479) Bidt voer den scrijuer om goeds willen een Aue Maria

J. VAN ROOIJ, Gerard Zerbolt van Zutphen, Bd. I: Leven en geschriften, Nijmegen/ Utrecht/ Antwerpen 1936, S. 318 (mit der Hs.).

137ra–155rb: ÜBER DAS LEIDEN DER HEILIGEN

VAn verduldich liden van den heilighen/ Soe wie mit cristo wil regneren die sal wanderen gheestelike dat cristus ghewandert heuet ... welke verduldicheit ons god gunnen moet AMEN

155rb–156ra: GEISTLICHES GEDICHT

Een exempelman van iij vryeden/ DOet vel die wile dat ghi leeft want vanneer dat ghyt hier begheeft ...

Ed.: F. H. G. VAN ITERSOM, *Stemmen uit den Vooretijd* [...], Leiden 1857, S. 14.

Der Text auch in Brüssel, Kon. Bibl., cod. IV 421; 's-Gravenhage, Kon. Bibl., cod. 73929; Leiden, Univ.-Bibl., cod. Lett. 225 und Lett. 235; Wien, ÖNB, cod. 4556.

156ra: REIMSPRUCH

Die tijt is cort die doot is snel wachte in van sonden soe doet ghy wel

Nota merct vel Anna (!) domyni lxxvij (= 1478).

Der Text auch in Amsterdam, Begijnhof, cod. 967; Brüssel, Kon. Bibl., cod. 1654–55 und 19563; 's-Gravenhage, Kon. Bibl., cod. 71 E 57; Luik, Univ.-Bibl., cod. 270.

156ra–168va: HEINRICH SEUSE, PREDIGT ZU CANT. 1, 15.

Hyer beghijnt een boeckijn gheheten lectus noster slouidus (!)/ Dese woerden staen ... die roester inder ghelaetenheit. Ihesus cristus AMEN.

Ed.: K. BIHLMAYER, Heinrich Seuse, Dt. Schriften, Stuttgart 1907, S. 495–508. Der Text auch in M. ch. o. 32.

168vb–197vb: ROBERT VON SORBON, DE TRIBUS DIETIS

Her beghynt een bechkijn dat ghenoeemt is van drien dachreisen tot dat lant van beloef- tent/ DAelt neder in eghipten mer rust in dat lant dat ic dy wisen sel ... daer wi schul- dich sijn voer te bidden

D. C. TINBERGEN, Des Coninx Summe, Leiden 1900, S. 86–88. DESCHAMPS, Catalogus, S. 239 (ohne die Hs.).

198ra–204rb: VANDEN VREDE DIE GODE SIJN IONGHEREN GAF

*ONse heer leerde sinen iongheren in wat huus dat sy guamen Dat sij souden segghen vrede sy in desen husen ... Drie persoan Ende een ghewarich god Amen
Bit voer den scruer (!) een Aue maria om die soete naen (!) ihesus*

Der Text auch in Brüssel, Kon. Bibl., cod. 20105; London, Brit. Libr., Add. 25.042; Leiden, Univ.-Bibl., Lett. 237. Ein Frühdruck verzeichnet in W. NIJHOFF/ M. E. KRONENBERG, Nederlandsche Bibliographie van 1500 tot 1540, 's-Gravenhage 1923, Nr. 2182.

Lit.: L. VERSCHUEREN, Iets over de bibliotheek der Kartuizers te Amsterdam, in: Haarlemsche Bijdragen 54 (1937), S. 449 f.

M. ch. q. 152

Henricus de Frimaria Tractatus de imaginibus Epistula ad Hussonem

Pergament u. Papier 160 Bl. 220 × 153 mm Ostfranken oder Mittel-
deutschland 1436–1437

Die Bl. 1, 6, 11 f., 19, 26, 33, 40, 47, 54, 61, 68, 75, 82, 96, 103, 110, 117, 124 f. sind aus Pergament. Bl. 139 ist nur mehr zu Teilen erhalten. 1 Pergamentbl. (I) + V u. 1 Bl. (11) + VII u. 1 Bl. (26) + VI u. 1 Bl. (39) + VII u. 1 Bl. (54) + VI u. 1 Bl. (67) + VII u. 1 Bl. (82) + VI u. 1 Bl. (95) + VII u. 1 Bl. (110) + VI u. 1 Bl. (123) + VI u. 2 Bl. (137) + 11 Bl. (148) + VI (160) + 1 Pergamentbl. (I). 160 × 105 mm Schriftspiegel. 23–27 Zeilen. Bastarda einer Hand. Rubriziert.

Hirschlederbd., vorne u. hinten sind je 5 Buckel, darüber hinaus die beiden Messingschließen entfernt.

Als Makulatur wurde ein einseitig beschriebener MESS-KANON des 15. Jhs. verwendet.

125^v: ... *completus anno domini M° CCC° nonagesime (!), scriptus per me Michaelem Hager et finitus anno domini M° CCCC° XXXVI° 3^a feria post Esto mihi hora prima ... 133^f ... anno domini MCCCC° XIII° collectus per quendam magistrum arcium bonum catholicum et fidelem. scriptus anno XXXVII° Sebaldi. Michel Hager. Hager war 1426 in Leipzig immatrikuliert, er gehörte der Natio Bavarorum an. 1^r: *Liber cartusiae Cellae Salutis in Duckelhausen* (17. Jh.).*

1^r–125^v: HENRICUS DE FRIMARIA: *LIBER DE PERFECTIONE INTERIORIS HOMINIS ex libris collacionum et institucionum sanctorum patrum.* (1^r–1^v:) *Prologus in excerpta collacio-*

num sanctorum patrum magistri Henrici de Vrymaria. Istum librum pro honore dei et edificacione legencium studiose concepit magister Henricus de Vrymaria ... (1^v:) ... carnalium passionum. (1^v-2^r:) Prologus in librum infrascriptum ... Quia multa predica-bilia pulchra et utilia licet sparsim et diffuse continentur ... (2^r:) Liber primus. Quia menti rationali virtutes non possunt inseri nisi prius vicia exstirpentur ... (125^v:) ... sed in futuro pro eisdem gloriam eterne beatitudinis recepturi. cui est honor ...

Lit.: STROICK, S.63f. ZUMKELLER, Manuskripte, S.143f. (ohne unseren Codex). BLOOMFIELD, Nr.4705.

126^r-133^v: TRACTATUS DE VENERACIONE SANCTARUM YMAGINUM. *Cum nonnulli impii homines ymagines Christi et beate virginis et aliorum sanctorum non solum negant eas esse venerandas ... (133^r:) ... honorando igitur filios dei ipsum dominum deum hono-ramus, qui est benedictus ... (133^v:) Kanonistische Notiz.*

134^r-137^v: leer.

138^r-159^v: EPISTOLA. *Eloquenti viro domino M(auritio de Praga?) verbi dei seminatore in Praga hec epistola de(t)ur fratri suo in Christo dilecto. Pro salutatione in Christo Iesu domino nostro dilectione fraterna in caritate non ficta ... Quia quid mundi prosperitas ... (159^r:) ... et desiderio salutis omnium animarum Christianorum. amen. Huß keczer. amen. explicit epistola ad Hussonem hereticum contra errores suos. In Kloster-neuburg cod.324 ist als Schreiber Magister Briccius de Buda angegeben, desglei-chen erfolgte die Ergänzung in der Adresse aus dieser Hs.*

159^v-160^v: leer.

M. ch. o. 32 Hendrik Herp

Papier 131 Bl. 142 × 100 mm Niederlande 2. Hälfte 15. Jh.

Kein Wasserzeichen. 1 Pergamentbl. (1) + 4 Bl. (5) + 15 × IV (125) + 5 Bl. (130) + 1 Pergamentbl. (131). Follierung ab Bl. 6 I-125 (15. Jh.). 103 × 70 mm Schriftspiegel. 28-30 Zeilen. Bastarda einer Hand. Rubriziert.

Kalbslederbd. wie M. ch. q. 144 u. 145.

1^v: *Dit boeck hoert tot den Carthusers buten Aemstelredam. Dat spiegel der volcomenheyt gheheten Herp. II. C XXIII.* 131^r: *Dit boeck hoert dat convent der Carthüers büten Aemstelredam* (Hand der Besitzein-träge von M. ch. q. 144 u. 145). 1^r: *Bibliothecae Herbipolensi comparavit D. Reuss 1842.*

2^r-122^v: HENDRIK HERP, SPIEGHEL DER VOLCOMENHEIT

(2^r-3^v:) Kapitelverzeichnis. (4^r-5^v:) leer. (86^r:) *HEt is te weten dat tot een volcomen leuen te comen ... des soens ende des heiligen gheests Amen Explicit speculum perfec-tionis Dats hier eyndet dat spiegel der volcomenheit.*

Ed.: L. VERSCHUEREN, Hendrik Herp O. F. M., Spieghel der Volcomenheit, 2 Tle., Antwerpen 1931 (z. Hs. Tl. I, S. 41 f., Nr. XVIII).

J. DESCHAMPS, Middelnederlandse handschriften uit Europese en Amerikaanse bibliotheken. Catalogus, Leiden ²1972, S. 238.

123^r-128^v: HEINRICH SEUSE, PREDIGT ZU CANT. I, 15 (unvollst.)

HEt is te weten datter sonderlinge drie inwendighe ghebreken ... ewighe leuen outfaen was dat ons god gunne Amen

Ed.: K. BIHLMAYER, Heinrich Seuse, Deutsche Werke, Stuttgart 1907, S.496, 13-508.

Auch in M. ch. q. 145.

128^v-130^r: VOM WERT DES LEIDENS

Kenlic ende kundich si dat alle den ghenen die in liden sijn dat hoe veel datsi van enighe creaturen ghetroest werden ... te comen totten gheselschap der enghelen AMEN

130^r: ΓΝΟΤΟΣΟΛΗΤΟΣ (sic). *Nosce te ipsvm. Kent v. seluen.*

130^v-131^v: leer.

Lit.: L. VERSCHUEREN, Iets over de bibliotheek der Kartuziers te Amsterdam, in: Haarlemsche Bijdragen 54 (1937), S.444-446.